

NAJWYŻSZA IZBA KONTROLI
Delegatura w Rzeszowie

LRZ.411.002.24.2023

Pan
Robert Bednarz
Starosta Powiatu Nizańskiego
Plac Wolności 2
37-400 Nisko

WYSTĄPIENIE POKONTROLNE

R/23/001/LRZ – Działania podejmowane na rzecz ograniczenia dostępności i spożywania napojów energetyzujących przez dzieci i młodzież na terenie województwa podkarpackiego

I. Dane identyfikacyjne

Jednostka kontrolowana	Starostwo Powiatowe w Nisku ¹ , Plac Wolności 2, 37-400 Nisko.
Kierownik jednostki kontrolowanej	Starostą Powiatu Nizańskiego, od dnia 1 grudnia 2014 r. jest Pan Robert Bednarz ² .
Zakres przedmiotowy kontroli	1. Działania podejmowane przez samorząd powiatowy na rzecz ograniczenia dostępności i spożywania napojów energetyzujących przez dzieci i młodzież na terenie województwa podkarpackiego.
Okres objęty kontrolą	Lata 2020-2023 (do dnia zakończenia czynności kontrolnych) z wykorzystaniem dowodów sporządzonych przed tym okresem, jeżeli miały wpływ na działalność jednostki w zakresie objętym kontrolą.
Podstawa prawna podjęcia kontroli	Art. 2 ust. 2 ustawy z dnia 23 grudnia 1994 r. o <i>Najwyższej Izbie Kontroli</i> ³ .
Jednostka przeprowadzająca kontrolę	Najwyższa Izba Kontroli Delegatura w Rzeszowie
Kontrolerzy	Małgorzata Milanowska – główny specjalista kontroli państwowej, upoważnienie do kontroli nr LRZ/91/2023 z dnia 21 marca 2023 r. Robert Szwagiel – doradca techniczny, upoważnienie do kontroli nr LRZ/90/2023 z dnia 21 marca 2023 r. (akta kontroli str. 2-3; 9-12)

¹ Zwany dalej: Starostwem.

² Zwany dalej: Starostą.

³ Dz. U. z 2022 r. poz. 623, zwanej dalej: ustawą o *NIK*.

II. Ocena ogólna⁴ kontrolowanej działalności

OCENA OGÓLNA

Spożywanie przez dzieci i młodzież z terenu powiatu niżańskiego napojów energetyzujących⁵ nie zostało rozpoznane przez Starostwo Powiatowe w Nisku jako problem wymagający podejmowania działań w celu ograniczenia ich dostępności i konsumpcji. Tym samym, ustawowo określone zadania samorządu w zakresie promocji i ochrony zdrowia realizowane w Starostwie nie odnosiły się do tego zagadnienia, mimo iż szkoły zgłaszały narastanie problemu wśród uczniów. Nie podjęto żadnych działań bezpośrednio ukierunkowanych na eliminowanie zagrożeń dla młodych ludzi związanych ze spożywaniem energetyków. Zjawiska tego nie ujęto w szczególności w programach polityki zdrowotnej oraz nie inicjowano, nie wspomagano i nie monitorowano działań lokalnej wspólnoty samorządowej w zakresie promocji i edukacji zdrowotnej uwzględniającej szkodliwość napojów energetycznych.

Wyniki ankiet przeprowadzonych przez Najwyższą Izbę Kontroli m.in. wśród uczniów jednej z niżańskich szkół i ich rodziców wskazały jednak, że zjawisko spożywania energetyków było powszechne i dotyczyło większości młodych ludzi.

Zdaniem NIK objęcie diagnozowaniem obszaru spożywania napojów energetycznych przez dzieci i młodzież, pozwoli Starostwu na pełniejsze rozpoznanie ich potrzeb zdrowotnych, a przez to realizację obowiązków promocji i ochrony zdrowia oraz istotnie wpłynie na zwiększenie świadomości lokalnej społeczności o szkodliwości energetyków.

⁴ Najwyższa Izba Kontroli formułuje ocenę ogólną jako ocenę pozytywną, ocenę negatywną albo ocenę w formie opisowej. W niniejszym wystąpieniu zastosowano ocenę opisową.

⁵ Napój energetyzujący (ang. energy drink) to potocznie napój energetyczny i energetyk, inny niż napój izotoniczny – pobudzający, przeważnie gazowany napój bezalkoholowy, z reguły zawierający kofeinę, taurynę i guaranę. https://pl.wikipedia.org/wiki/Nap%C3%B3j_energetyzuj%C4%85cy. Zwany dalej: napojem energetyzującym, napojem energetycznym lub energetykiem.

III. Opis ustalonego stanu faktycznego kontrolowanej działalności

OBSZAR

1. Działania podejmowane przez samorząd powiatowy na rzecz ograniczenia dostępności i spożywania napojów energetyzujących przez dzieci i młodzież na terenie województwa podkarpackiego.

Opis stanu faktycznego

Pan Robert Bednarz, Starosta Powiatu Niżańskiego wyjaśnił, że *problem spożycia napojów energetyzujących przez dzieci i młodzież nie był dotychczas przedmiotem zainteresowań pracowników Starostwa. Działania te realizowane są przez jednostki podległe i podmioty niższego szczebla. Szkoły zgłaszały problem zwiększonego spożycia napojów energetyzujących. Higienistki szkolne odnotowują duży procent uczniów z podwyższonym ciśnieniem. Z analizy wynika, że są to następstwa spożywania napojów energetyzujących. W ostatnich latach zjawisko spożywania przez młodzież napojów energetyzujących jest zauważalne. W ramach tematów dotyczących zdrowego stylu życia na lekcjach biologii, chemii, zajęć z wychowawcą, lekcji wychowania fizycznego, z wiedzy przekazanej przez nauczycieli wynika, że nawiązują oni do ukazania szkodliwości spożywania napojów energetyzujących. Problem ten jest także poruszany na spotkaniach z rodzicami.*

W chwili obecnej pracownicy Starostwa pracują nad przygotowaniem dokumentu strategii polityki zdrowotnej Powiatu Niżańskiego, w którym ten temat będzie analizowany.

Pracownicy Starostwa mają wiedzę co do szkodliwości spożywania napojów energetyzujących. Wiedza na ten temat jest głównie zaczerpnięta z mediów.

(akta kontroli str. 4-8)

W ankietach przeprowadzonych przez NIK, na potrzeby niniejszej kontroli, wśród uczniów Liceum Ogólnokształcącego im. Stefana Czarnieckiego w Nisku 73% poinformowało, że w ich Szkole/środowisku pije się dużo napojów energetyzujących, zaś 44%, że pije je, a 61% – że zdarzyło im się wypić więcej niż jeden napój dziennie.

(akta kontroli str. 13-14)

Na pytanie, czy mając wiedzę o szkodliwości napojów energetyzujących dla dzieci i młodzieży wystąpiono do innych organów z wnioskami o podjęcie działań ograniczających ich dostępność i spożywanie, bądź z własnej podjęto działania w tym zakresie, Starosta wyjaśnił, że *z przeprowadzonych rozmów z dyrektorami szkół i placówek oświatowych prowadzonych przez Powiat Niżański wynika, iż pracownicy szkół i placówek doraźnie reagują w takich sytuacjach przeprowadzając rozmowy z uczniami, bądź podejmują temat na zajęciach lekcyjnych. Uczniowie mają zakaz spożywania wszelkich napojów energetycznych. Polecono również firmom obsługującym automaty wycofanie napojów energetyzujących ze swojej oferty.*

(akta kontroli str. 4-8)

1.1 Do zadań powiatu, według przepisu art. 4 ust. 1 pkt 2 ustawy z dnia 5 czerwca 1998 r. o samorządzie powiatowym⁶, jest wykonywanie określonych ustawami zadań publicznych o charakterze ponadgminnym w zakresie promocji i ochrony zdrowia.

Na podstawie art. 8 pkt 1 ustawy z dnia 27 sierpnia 2004 r. o świadczeniach opieki zdrowotnej finansowanych ze środków publicznych⁷, do zadań własnych powiatu w zakresie zapewnienia równego dostępu do świadczeń opieki zdrowotnej należy

⁶ T.j. Dz. U. z 2022 r. poz. 1526.

⁷ Dz. U. z 2021 r. poz. 1285 ze zm.

opracowywanie i realizacja oraz ocena efektów programów polityki zdrowotnej wynikających z rozpoznanych potrzeb zdrowotnych i stanu zdrowia mieszkańców powiatu (po konsultacji z właściwymi terytorialnie gminami).

Starosta wyjaśnił, że w *Starostwie dotychczas nie rozpoznano potrzeb zdrowotnych oraz stanu zdrowia dzieci i młodzieży związanych ze spożywaniem przez nich energetyków. Temat ten będzie rozpoznawany w niedalekim czasie.*

W Starostwie nie opracowano programów polityki zdrowotnej wynikających z rozpoznawanych potrzeb zdrowotnych i stanu zdrowia mieszkańców powiatu, dotyczących problemu spożywania napojów energetyzujących przez dzieci i młodzież.

(akta kontroli str. 4-8)

1.2 Na podstawie art. 8 pkt 3 ustawy o świadczeniach opieki zdrowotnej finansowanych ze środków publicznych, do zadań własnych powiatu w zakresie zapewnienia równego dostępu do świadczeń opieki zdrowotnej należy inicjowanie, wspomaganie i monitorowanie działań lokalnej wspólnoty samorządowej w zakresie promocji zdrowia i edukacji zdrowotnej prowadzonych na terenie powiatu.

Na pytanie, czy realizowano zadania wynikające z cyt. powyżej przepisu, Starosta wyjaśnił, że w *Starostwie dotychczas nie inicjowano, nie wspomagano i nie monitorowano działań lokalnej wspólnoty samorządowej w zakresie promocji zdrowia i edukacji zdrowotnej dotyczących spożywania energetyków przez dzieci i młodzież. Starostwo nie realizuje programów polityki zdrowotnej.*

(akta kontroli str. 4-8)

1.3 Na podstawie art. 8 pkt. 4 i 5 ustawy o świadczeniach opieki zdrowotnej finansowanych ze środków publicznych, do zadań własnych powiatu w zakresie zapewnienia równego dostępu do świadczeń opieki zdrowotnej należy pobudzanie działań na rzecz indywidualnej i zbiorowej odpowiedzialności za zdrowie i na rzecz ochrony zdrowia oraz podejmowanie innych działań wynikających z rozpoznanych potrzeb.

Starosta wyjaśnił, że w *Starostwie nie stymulowano działań na rzecz indywidualnej i zbiorowej odpowiedzialności za zdrowie i na rzecz ochrony zdrowia oraz nie podejmowano innych działań wynikających z rozpoznanych potrzeb dotyczących spożywania napojów energetyzujących przez młodych ludzi. Na terenie powiatu takie działania podejmują szkoły oraz inne jednostki, natomiast pracownicy Starostwa pracują nad stworzeniem dokumentu jakim jest strategia polityki zdrowotnej Powiatu Niżańskiego, który posłuży zapewne analizie i ewentualnym działaniom na rzecz ograniczenia dostępności i spożywania napojów energetyzujących przez dzieci i młodzież.*

(akta kontroli str. 4-8)

Stwierdzone
nieprawidłowości

W działalności kontrolowanej jednostki w przedstawionym wyżej zakresie nie stwierdzono nieprawidłowości

IV. Uwagi i wnioski

W związku z niestwierdzeniem nieprawidłowości, Najwyższa Izba Kontroli, nie formułuje uwag i wniosków.

V. Pozostałe informacje i pouczenia

Wystąpienie pokontrolne zostało sporządzone w dwóch egzemplarzach; jeden dla kierownika jednostki kontrolowanej, drugi do akt kontroli.

Prawo zgłoszenia
zastrzeżeń

Zgodnie z art. 54 ustawy o NIK kierownikowi jednostki kontrolowanej przysługuje prawo zgłoszenia na piśmie umotywowanych zastrzeżeń do wystąpienia pokontrolnego, w terminie 21 dni od dnia jego przekazania. Zastrzeżenia zgłasza się do dyrektora Delegatury NIK w Rzeszowie. Prawo zgłaszania zastrzeżeń, zgodnie z art. 61b ust. 2 ustawy o NIK, nie przysługuje do wystąpienia pokontrolnego zmienionego zgodnie z treścią uchwały w sprawie zastrzeżeń.

Rzeszów, 28 czerwca 2023 r.

Kontroler
Małgorzata Milanowska
Główny specjalista k.p.

/-/

Kontroler
Robert Szwagiel
Doradca techniczny

/-/

Najwyższa Izba Kontroli
Delegatura w Rzeszowie
Dyrektor
Wiesław Motyka

/-/